

a' mi létezik, 's a' mi tőle kívántatik. Ha az ifjut, ki az elemi iskolákban magyarátatni hallá 's betanulta a' hitczikkeket, az üdveszközöknek módját és értelmét, ha mondom az így előlegesen képzett ifjut az egyházi tekintély által istápoltt védokokkal fűszerezett tanmódon elvezetjük az isteni kinyilatkoztatás' bölcséjéhez, 's így fokként a' hagyományok' szavain alapuló 's kinyilatkoztatott vallás' titkait fölfedjük előtte: lehetlen, hogy keble érintetlen maradjon, lehetlen, hogy az isteni szózat' hangja el ne ragadja őt, 's meggyőződéssé ne szilárduljon a' századok' történeteinek félreismerhetlen nyomokkal átvonuló ama' tanítás, hogy az egyházon kívül nincs üdv, melyet Isten az emberek' számára készített. 'S az írás kifogyhatatlan a' szebbnél szebb jellemek' fölmutatásában. Nem is szorulunk egy Seneca, Socrates' bölcseségére, nem Demosthenes' szónoklatára: az írásban föl vannak jegyezve Salamon' mondatai, telvék bölcseséggel, 's bizonytalán számtalanok a' példák az isteni félelem-, áhitat-, alázatosság-, hazaszeretet-, töredelem- 's egyéb erényekről. Fölvirulna ekként a' kor, melly ismeri a' catholicismus' historiai eredetét, történeti emlékeit, 's eljönne a' nemzedék, melly ezen emléket tiszteletben tartsa. Dr. Scheiner ezen történeti tanmodort határozott szavakban így ecseteli: „Es muss der Religion-Unterricht dahin wirken: dass das Wesen und der Gegenstand der historischen Religion, zu welcher die Gymnasialjugend sich bekennt, bei ihr zu einem bestimmten und klaren historischen Wissen gebracht, die Gründe, auf welche der Glaube an diese Religion als einer göttlichen geoffenbarthen beruht, entwickelt, somit der Glaube selbst, als der Träger alles religiösen Lebens in der Offenbarung, angefacht und befestiget, und endlich die Verbindung, welche zwischen dem Glauben und Leben statt finden soll, durch scharfes Hervorheben der praktischen Seite, besonders bei Darstellung der kirchlichen Heilanstalten vermittelt werde.“ (Die Religionsvorträge an den Gymnasien. Wien 1848. 17. l.) A' hittanítás' történeti előadása fölötte sokat nyer, ha a' nemzetiség' eszméjével kellő öszhangzásba hozatik, értem úgy, miszerint a' haza' vallástörténete mindig kiemeltessék.

A' mondottakból világos, hogy a' gymnasialis hittanítás' jelen igénye a' vallásnak ollyszerű előadásában áll, miszerint az ifjak' kedélyeit magával ragadva, a' vallástörténetet legalább annyiban foglalja magában, mennyiben ez az egyház' életében nyilatkozik, félreismerhetlen befolyást gyakorolván az emberiség' viszonyaira; 's mennyiben tényezőül működik az öszses művelődés' előhaladásában, 's mind egyes egyénre, mind pedig az öszses emberiségre nézve mellözhetlen 's boldogító. Szabóky Adolf.

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

XXI.

Pesti kolostor. Alkantarai szent Péterhez.

Ó-budai kolostorunk' őrizete alatt állott levéltárunk 1526-ban ismert okok miatt félelem és rettegés közt Pozsonyba szállítottott ugyan, de nem csonkítás nélkül; az adatoknak ez alkalommal támadt hézaga miatt noha meg nem nevezhetem mikor, és hol épült ezen kolostorunk; bátran állithatom mégis 1288-ban Pesten kolostort birtunk. Állításom' alapja a' győri kolostor' tárgyalásánál idézett, 's nyulak' szigeteki kolostorunkban szerkesztett '37 cannarum etc.' földet tárgyazó, 's 1288-ban augusztushó' 6-án kelt okirat. Itt az aláírások közt: Fr. Gerardus, Guardianus Pesthiensis, fordul elő. Ezen ősi kolostorunkat Julianus bibornok, IV. Jenő pápa' Magyarországon követe, Zech Pál atya' főnöksége alatt az Üdvezítőről czimzett ferencz-rendüeknek adta által 1443-ban, kik 1541-ben Buda' ostromlása előtt elhagyták azt.

Budavárának győzelmes visszafoglalása után a' fővezér' parancsára budai atyáink közül hárman Pestre költöztek a' szentségek' kiszolgáltatására és az isteni szolgálát' teljesítésére, míg a' provincia' rendeletéből Hidasz Sándor és Burcher Bernárd atyák meg nem érkeztek. Nagy Lipót császár magas kegyelmére méltatván evangeliumi munkálatunk' érdemét, mellyről Mátyás király' előterjesztésére IV. Sixtus pápa Igal Fábián főnök atyánkhoz intézett, 1472. majushó' 18-áról kelt brevejében így emlékezik: „Sane pro parte vestra Nobis exhibita petitio continebat, quod charissimus in Christo Filius noster Mathias rex Hungariae Illustris, pie considerans, quod vos vestris praedicationibus, et bonis operibus mediante gratia Altissimi certas gentes, Filie stros nuncupatas (Jaziges et Cumanos), in Regno Hungariae cohabitantes, et a fide catholica alienas in gremium s. romanae ecclesiae, et ad cognitionem verae fidei perduxeratis, praefatus rex Filie stros praedictis super hoc sibi supplicantibus, quod unam ecclesiam in oppido Berény. . . . aedificare possent, etc. . . .“ tekintetbe véve, hajdani kolostorunk' tulajdonát, az egri kapu melletti mecsetet, 72 öl hosszú és 60 öl széles térrel, amazt a' templom, ezt a' kolostor' építésére, Verlein István kamarai fölügyelő által 1690-ben nekünk ismét visszaadatta. *) A' nemes város' adományozását pedig okiratilag megerősítette. **)

*) Literae ejusdem in origine 1690.

**) Cessionales Literae Civ. Pest. 1715.

A' templommá alakított mecset mellé ragasztott ideiglenes lakban tanyáztak atyáink 25 évig, mert a' török dulások tehetetlenné tettek minden kezét. **D v o m i c z k y** Mihály László váci püspök kezdette, és élte' hosszág folytatta a' kolostor' építését; halála után több jótévők' adományának köszönhető annak befejezése. A' templom' mostani méltóságát 1738-ban, a' torony pedig magasságát 1748-ban nyerte.

1784. évi maj. 13-án kelt 11,094. szám alatti magas intézvény, a' kolostor' $\frac{1}{3}$ részét birtokunkban hagyta; $\frac{2}{3}$ -át pedig a' királyi egyetem' részére tartotta, nemkülönben a' kertet és az udvart. A' napkeleti rész a' tanárok' lakásaul alakított, déli része az egyetemi könyvtárt foglalja magában, az udvar és a' szép kiterjedésű kert fűvészetre fordított. Így a' régi bejárástól elesvén, a' loretomi kápolna' lerontásával készült a' mostani bejárás. 1807-ben július' 2-kán 10,992. szám alatt kelt magas intézvény: „E cassa politico-fundationali titulo bonificationis horti' fölveendő 7000 forintot utalványozott, melyet a' kolostor föl is vett.

1816-ban főséges császári főherceg József, Magyarország' nádorának parancsára az elfoglalt kert 100,000 forinton adatott el, terén nyolcz ismeretes ház épült; 1838-ban árviz' alkalmával a' kolostor menhelyül szolgált; sokan menekültek ide, és tehetőségünk engedte módon megvendégeltettek. 1841-ben oct. 6-áról kelt 38,088. szám alatti resolutio értelmében az elnök' szomszédsága melletti két szoba többszörös kérelmünkre visszaadott.

1787. nov. 9-dik napján **B a t t h y á n y i** József bibornok és primás' elnöklete alatt tartott gyűlésen, a' Pesten királyi helybenhagyással fölállított negyedik plebánia a' kolostorhoz csatoltatott; a' jegyzőkönyvileg kimutatandó jövedelmek a' belső-, józsef- és terézia-városi lelkészeket illették. Harminczöt év mulva **R u d n a y** Sándor bibornok és primás' a' nemes tanács' beleegyezésével hozott rendelvénye plebániánkat a' fönnevezett lelkészeknek, kiktől elszakított, visszaadja, és a' ferencz külvárosi plebániát a' kolostorhoz kebelezi oly módon, hogy az elnök, mint plebánia-helyettes, két segédet az említett külvárosban tartson. 1838-ban a' nm. királyi helytartó-tanács' rendeletéből harmadik segéd engedélyeztetik, kik a' nemes városi pénztárból fizettetnek.

Személyzete 19 egyén. Áldozár 16. Elnök, karmester, 7 szónok, 2 magyar, 3 német és 2 tót. Ferencz-városban lakik 3 segéd. A' katonai lakatnyákban és kórházakban állandóan 3 áldozár működik. Az angol apácák' templomát ellátja misékkal, és két nyelven szónokló atyával. Laicus frater van három.

Nyílt levelezés.

Főtisztelendő! 'stb. Becses lapjának folyó 2-dik fél-évi 51-ik számából megértve: mikép ft. uraságod nem mer ugyan a' forradalom által jövedelmeitől megfosztott magyarhoni kath. papság' nagy részének felsegélésére nyilvános felszólítást intézni, de mégis az illetők e' célra irandó nyílt levelét véve, az érintett ügyet örömost mozdítandja elő: alólirt, mint nézete szerint, több ezer illetők' egyike *) siet ft. uraságodat alázatosan megkérni: hogy a' kérdéses segély-gyűjtést minél előbb elindítani méltóztassék. Qui cito dat, bis dat. Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tuzok.

E' segély-gyűjtés' s kezelése iránt, alólírtak igénytelen javaslat: 1. Alapíttassék egy „papi jótékony egyesület”, mélyen tisztelt herceg-primásunk' pártfogása alatt. 2. Az egyesületnek legyen egy bizottmánya, melly a' bejövendő segélyről rendelkezék. 3. Minden magyarhoni kath. plebános legyen segély-gyűjtő, a' maga körében; bölcseségére bizatván a' segély-gyűjtés' módja. 4. A' plebánosok az összeszedett segélyt az illető alespereseknek szolgáltassák által. 5. Az alesperesek az átvett összeget küldjék be az illető egyházmegyei hivatalba. 6. A' kanonok uraktól 's egyéb, nem lelkipásztorkodó papoktól a' nyújtandó segélyt az illető egyházmegyei titkokok elfogadván, a' többihez tegyék. 7. Az egyházmegyei hivatalok a' fenírt bizottmányt értesítsék: a) hány megszorult papi egyén van megyéjökben? b) Mennyi segély gyűlt össze ugyan ott? 'stb. 8. A' bizottmány a' bejött pénzt, és a' szükségelt segélyt összevetve, meghatározandja: mellyik egyházi megyében, hány egyén 's ez minő segélyt nyerjen? — A' melly megyében több segély gyűlt össze, mint a' mennyi elkerülhetlenül szükséges illető megszorult egyéneinek felsegélésére: a' fennmaradt összeget a' bizottmány más, megszorult megyebelieknek fogja assignálni; így megtörténhetik, hogy p. a' szepesi megkárosult papságnak 10—15 egyházi megyéből is jutand segély. 9. A' bizottmány adjon nyilvánosan 's évenként számot a' bevett segély' mivolta- 's kezeléséről.

Lesz-e sikere felszólalásunknak?

Reménylem; mert, hogy többet ne említek, ha a' magyarhoni kath. papság nem egyikét missionariust a' külföldön is gyámolít: bizonyosan a' honfiak' szegény apostolait is örömost segitendi. *)

F a i g e l P á l.

*) Illetők közé számítom magam nem azért, mintha e' segélyt részemre is ohajtanám; mert ezt még ezideig hála Istennek! nélkülözhetem: hanem azért, mivel, mint türhetőbb állapotban levő, kötelességemnek tartom a' szenvedőket segíteni. Igenis, minket, kik nem vagyunk annyira megsujtva, minket mondom, illet itt a' felszólalás. Ne várjuk, hogy tisztársaink kérjenek bennünket! Értjük mi őket szó nélkül is. Így jobban fog esni a' segély nekünk; a' megelőző szeretet' öntudata edesb lesz nekik; mert közmondatkint „a' kérés nélkül nyújtott ajándék legkedvesebb.”

***) E' felszólításra válaszukat közelebb.

S z e r k.